

BESLUT

2017-05-02

Dnr: 16/01814,
1819, 1825, 1829
och 1851

SAKEN

Ekot, God morgon, världen!, P1-morgon och Studio Ett, P1, 2016-06-22 kl. 16.00–18.00, 2016-06-24 kl. 07.00, 10.00–12.30, 12.30, 13.00, 16.00–17.00 och 17.30, 2016-06-25 kl. 07.00, 12.30 och 17.30, 2016-06-26 kl. 07.00, 09.00–11.00, 12.30, 16.00–17.00 och 17.30 samt 2016-06-27 kl. 16.00–18.00, sändningar om den brittiska folkomröstningen om EU-medlemskap; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Sändningarna frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SÄNDNINGAR

I sändningarna diskuterade och analyserade bland annat olika journalister, experter och politiker den brittiska folkomröstningen om landets framtida EU-medlemskap som hölls den 23 juni 2016 samt dess utfall. I vissa inslag intervjuades brittiska medborgare kring deras åsikter om omröstningen.

Studio Ett den 22 juni 2016 kl. 16.00–18.00

I inslaget kl. 16.00 berättade svenska ungdomar boende i London hur ett utträde ur unionen skulle påverka dem. SR:s korrespondent deltog i inslaget liksom en representant för handelskammaren och ordföranden i ”Nej till EU” det vill säga en Brexit-anhängare. I inslaget kl. 17.00 diskuterades den brittiska bilden av Europa. Bland deltagarna fanns en man som var för ett brittiskt utträde och en kvinna som var emot detsamma. Därefter följde ett inslag om hur finanssektorn i Indien skulle påverkas av en Brexit.

Morgonekot 24 juni 2016 kl. 07.00

I inslaget, som sändes dagen efter folkomröstningen, medverkade SR:s korrespondent, en så kallad remain-förespråkare samt Sveriges EU-minister.

Extrasändning i P1 den 24 juni 2016 kl. 10.00–12.00

I sändningen diskuterade ett stort antal medverkande, journalister, politiker och experter, folkomröstningens resultat, reaktionerna på världens börser och David Camerons avgång. Två briter som var remain-förespråkare deltog. Det sades i sändningen att redaktionen utan framgång sökt fler Brexit-anhängare som kunde delta.

Lunchekot 24 juni 2016 kl. 12.30

Nyhetssändningen skildrade hur resultatet från omröstningen tagits emot i resten av EU, bland annat med rapporter från korrespondenter i Storbritannien och övriga Europa. Reaktionerna var genomgående förvåning och många var kritiska.

Nyhetssändning 24 juni 2016 kl. 13.00

Nyhetererna innehöll ett inslag från London. Därefter medverkade två briter, en för och en emot Brexit.

Studio Ett 24 juni 2016 kl. 16.00–16.45

Ett stort antal medverkande diskuterade konsekvenserna av folkomröstningen däribland två briter, en för och en emot utträdet.

Ekot 25 juni 2016 kl. 07.00

Ett inslag om att briterernas beslut om att lämna EU inte behöver få stora konsekvenser för den svenska handeln samt ett nyhetstelegram om att en halv miljon briter skrivit under krav på en ny folkomröstning.

Lunchekot 25 juni 2016 kl. 12.30

Samtal med SR:s korrespondent om reaktionerna i Storbritannien dagen efter folkomröstningen. Samtal med SR:s utsända i Edinburgh om reaktionerna i Skottland samt ett samtal med SR:s korrespondent i Berlin om EU:s grundarländerns syn på resultatet. Därutöver ett inslag om blandade reaktioner i Indien på resultatet.

Extrasändning 25 juni 2016 kl. 17.00–17.45

Sändning om den fortsatta brittiska turbulensen efter folkomröstningen. Flera medarbetare och korrespondenter på SR deltog i samtal liksom en statsvetare samt en moderat och en socialdemokratisk politiker.

Ekot 26 juni 2016 kl. 07.00

Nyhetstelegram om att en så kallad skuggminister hade fått avgå.

God morgon, världen! den 26 juni 2016

Programledaren diskuterade i programmet den brittiska folkomröstningen med inbjudna eller uppringda gäster. Inledningsvis i programmet samtalade programledaren med en ekonomikorrespondent i London om att det startat en

namninsamling för en ny folkomröstning och bland annat följande sades.

(Programledare) – [...] då inställer sig ju frågan också, mot bakgrund av de här två miljonerna underskrifterna [för en ny folkomröstning], ångrar sig britterna? (Ekonomikorrespondent) – Nä det kan man ju inte säga ett dugg om för eftersom vi inte vet vilka de här två miljonerna är, så jag tycker ju det där ska man inte hetsa upp sig så där förfärligt över. [...] Men det finns naturligtvis tecken på eftertankens kranka blekhet.

Senare i programmet ringde programledaren upp en frilansjournalist och tidigare korrespondent på en svensk morgontidning (NN) som arbetat i Bryssel samtidigt som den brittiske politikern Boris Johnson under slutet av 1980-talet. Boris Johnson var inför folkomröstningen drivande i kampanjen för att Storbritannien skulle lämna EU. I samtalet diskuterades NN:s åsikter om Boris Johnson och bland annat följande sades.

(NN) – [...] opartiskhet och saklighet var väl inte det som präglade hans frågor på presskonferenser och sånt där utan han var mest ute för att hitta tokigheter i EU-byråkratien som skulle passa de brittiska fördomarna om hur EU är en hopplös byråkratisk organisation. [...] (Programledare) – [...] det låter lite som att Boris Johnson var en del av den här EU-skeptiska traditionen. (NN) – Ja, det var han definitivt. [...] Boris Johnson letade efter bra storys som skulle liksom så att säga ge en dålig bild av EU, så det kan man nog, så i den mån var han ju med i det här racet för att ge EU dåligt rykte hemma. [---]

(NN) – [...] men [Boris Johnson] var ju inte en dumskalle, han var ju inte korkad på det sättet, utan han gjorde research och hittade oftast storys där som det fanns några korn av sanning som han själv, själv kunde vinkla som han ville. (Programledare) – När ni satt där på presskonferenserna i Bryssel på åttiotalet, såg du någonstans en inre bild inom dig att han var en framtida eventuell premiärminister? (NN) – Haha, nej verkligen inte, det kunde man inte se. Det, det, tyckte man, tyckte inte jag. För att ska man bli premiärminister så måste man vara i grunden, och som journalist, måste man vara i grunden en hederlig person, och det tyckte jag nog inte att han var. (Programledare) – Ord och inga visor från NN som var korrespondent för [namn på svensk tidning] samtidigt som Boris Johnson var korrespondent i Bryssel.

Efter samtalet med NN diskuterade programledaren Boris Johnson med *Ekots* utrikeskommentator och bland annat följande sades.

(Programledare) – Sen blev [Boris Johnson] ju borgmästare i London och otroligt populär. (Ekots utrikeskommentator) – Ja han, han, man kan ju kanske säga att han blev borgmästare i London för att han var en populär politiker. Alltså han är karismatisk, han är begåvad, han är kvick, han är rolig. Han har varit väldigt mycket med i tv-program som motsvarigheten till Snacka om nyheter och där är han kvick och begåvad och rolig också.

Senare i programmet samtalade programledaren med en skribent på en svensk morgontidning. I samtalet, som utgick från en artikel om populism som skribenten skrivit, sades bland annat följande.

(Skribent) – [...] i stället för att då, rösta på kloka politiker och lite färglösa politiker

så betar vi oss som konsumenter också i politiken, vi röstar på liksom det, det roligaste erbjudandet, och det spelar inte så stor roll att Boris Johnson ljugar för just när han säger saker så är han ändå kul. (Programledare) – Är, är han populist? (Skribent) – Ja, det skulle jag definitivt säga. (Programledare) – Och är folkomröstningen, är resultatet ett utslag av populism? (Skribent) – Ja det skulle jag också definitivt säga. [---]

(Programledare) – Jag undrar en sak [namn på skribenten], i den här diskussionen om populism så, det handlar ju då om ett missnöje, men om man ser, allt missnöje kan väl inte vara populism? Om vi ser hur arbetarrörelsen förändrade historien och livsvillkoren för människor. Var det populism? (Skribent) – Nej, det, det är absolut inte populism. Utan, men, skillnaden mellan populisterna och andra är ju att populisterna är övertygade om att det finns så att säga bara en korr-, det finns bara ett folk, och detta folk har, har så att säga, bara en enda åsikt och en enda röst som, som, denna då populisterna träder fram och företräder. [...] (Programledare) – [...] det ligger ju som nån, ja under ytan här, att när man diskuterar populism, att de människor som dras till populisterna gör fel. (Skribent) – Ja, det gör dem också. Jag tycker inte man ska hyckla, jag tycker inte man ska- (Programledare) – Det var min fråga, ska, alltså hycklas det om detta? (Skribent) – Ja, alltså jag tycker att de här politikerna som nu träder fram och säger att vi känner respekt för det brittiska beslutet, jag tycker ärligt talat det, ursäktat uttrycket, är skitprat. Därför att detta är ett korkat beslut, det var en korkad folkomröstning. Det finns ingen anledning att känna respekt för människor som ägnar sig åt demokratiförstörelse. Vilket det här är. (Programledare) – En tydlig åsikt här i fråna [namn på skribenten], jag tackar så mycket för att du var med [...]

Senare i programmet samtalade programledaren med en barnpsykolog. Barnpsykologen pratade bland annat om hur många briter tycktes ha låtit känslorna styra i folkomröstningen. Barnpsykologen använde sig av familjeterapeutisk analys och målade upp en bild av det brittiska samhället som en krisande familj och jämförde briternas relation till politiker med den mellan barn och föräldrar. Föräldrarna vill och vet bäst men barnen gör inte alltid som föräldrarna vill, men föräldrarna måste respektera och lyssna på barnens vilja. Barnpsykologen sa i inslaget bland annat: ”[...] att vara i en grupp kräver rätt mycket av människor, det kräver rätt mycket mognad. Alltså det kräver ju lite grann att man ger upp lite på det här individuella.”

Lunchkot 26 juni 2016 kl. 12.30

Ett inslag om att det pågick en öppen strid inom Labour-partiet med krav på partiledarens avgång. Därefter ett inslag om att Brexit-anhängare är frustrerade om att det kommer ta tid för Storbritannien att lämna EU. Telegram om att chefen för franska centralbanken kan hindras att verka inom EU och ett samtal om börsfallet efter Brexit. Utöver detta en mediekrönika om vad de olika ledarsidorna i svenska tidningar anser om efterverkningarna av omröstningen.

Studio Ett 27 juni 2016 kl. 16.03–16.45

En Labour-politiker och en konservativ politiker samt en korrespondent på SR och en expert deltog i ett samtal om turbulensen i såväl Labour som det konservativa partiet efter folkomröstningen. Därefter följde analyser av två SR-korrespondenter om konsekvenserna för EU.

Dagens Eko 27 juni 2016 kl. 16.45

Sändningen innehöll bland annat ett samtal om senaste nytt från Storbritannien med en utsänd reporter, ett inslag om börsreaktioner samt ett inslag om Sveriges riksbankschefs syn på omröstningsresultatet.

Studio Ett 27 juni 2016 kl. 17.00–17.45

Programledaren berättade inledningsvis i sändningen att brittiska medier rapporterat om över hundra misstänkta hatbrott i spåren efter folkomröstningen. Därefter följde ett samtal med en brittisk kvinna som i en kampanj i sociala medier uppmärksammat berättelser om rasistiska hatbrott, en statsvetare och en brittisk man som röstat för Brexit. Rapporten och berättelser om rasistiska utfall efter omröstningen diskuterades i samtalet.

Därefter följde ett samtal om EU:s framtid med en journalist, en chefredaktör och en liberal skribent.

Dagens Eko 27 juni 2016 kl. 17.45

Samma inslag som i *Eko* kl. 16.45 samt ett inslag om att fler briter ansökt om svenskt medborgarskap.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att Sveriges Radio (SR) uteslutande lät förespråkare för ett brittiskt EU-medlemskap uttala sig, analysera situationen och föra fram sina åsikter i sändningarna.

- Tre anmälare anser sammanfattningsvis att *God morgon, världen!* som sändes den 26 juni 2016 var partiskt eftersom deltagande gäster var tydliga EU-vänner och uttalade sig föraktfullt mot briter som röstat för ett utträde ur EU. Inte heller programledaren lyckades vara opartisk enligt anmälarna.
- En anmälare anser att det var felaktigt att i *Studio Ett* den 27 juni 2016 diskutera en påstådd ökad främlingsfientlighet i Storbritannien i samband med landets folkomröstning om EU-medlemskap. Anmälaren anser att det var en ensidig och partisk beskrivning av situationen som saknade ett kritiskt perspektiv.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att sändningarna överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Inför den brittiska folkomröstningen om landets EU-medlemskap reste *Eko*-redaktionens utsända reportrar till såväl EU-positiva som EU-negativa städer

och intervjuade väljare från båda sidor. Dessa hördes såväl i nyhetsinslag som i reportage. Reportagen handlade bland annat om debattläget inför valet där medverkande som representerade båda sidor fick framföra sina argument. Frågan om debattklimatet togs också upp då många brittiska Brexit-väljare upplevde att det var svårt att uttrycka sin åsikt öppet. Andra reportage handlade om sakfrågor och/eller väljargrupper som hade stor betydelse för den brittiska synen på EU och folkomröstningen såsom exempelvis lantbrukarna, yrkesfiskarna och anställda inom stålindustrin. Dessa reportage innehöll röster, argument och åsikter både för och emot ett utträde ur EU.

Ekot bevakade också röstningsförfarandet från Manchesters stadshus, där räkningen sammanställdes. Under morgontimmarna, när resultatet stod klart, hördes flera Brexit-anhängare från Manchester i sändningarna i både P1 och P4.

Det kan konstateras att resultatet av folkomröstningen var överraskande för många. Främst för att det inte överensstämde med opinionsinstitutens prognoser. Det var också mycket jämnt mellan de två olika sidorna. Det bidrog sammantaget till starka reaktioner hos flera av dem som hördes direkt efter resultatet meddelades. Både Brexit-anhängare och motståndare till utträdet fick uttrycka åsikter.

Godmorgon, världen! den 26 juni 2016

Intervjun med NN, frilansjournalist och tidigare korrespondent på en svensk morgontidning, har anmälts för att strida mot kravet på opartiskhet. I inslaget berättade NN om sina möten med Boris Johnson, före detta borgmästare i London och Brexit-förespråkare. NN tecknade en personlig och kritisk bild av Johnson. Den bilden balanserades dock av *Ekots* utrikeskommentator som pekade på Johnsons popularitet som borgmästare, hans karisma och begåvning. Mot bakgrund av detta och att NN är en utomstående medverkande, och som sådan har stor yttrandefrihet, anser SR inte att inslaget stred mot kravet på opartiskhet.

Samtalet med skribenten på en svensk morgontidning har också anmälts för att strida mot kravet på opartiskhet. I intervjun resonerade skribenten kring folkomröstningen och såg resultatet som ett utslag av populism. Det vägdes upp av att programledaren ställde den kritiska frågan: "Allt missnöje kan väl inte vara populism?" och bemötte utsagan från skribenten om att "detta är en korkad folkomröstning" genom att markera att det är en åsikt som får stå för skribenten. Mot bakgrund av det, och att skribenten är att anse som tillfälligt medverkande, anser SR att inslaget inte stred mot kravet på opartiskhet.

Även samtalet med barnpsykologen har anmälts för att strida mot kravet på opartiskhet. I samtalet tecknade psykologen bilden av det brittiska samhället som en familj i kris. Ett journalistiskt grepp utan värderande inslag. Mot bakgrund av att barnpsykologen har stor yttrandefrihet såsom tillfälligt medverkande, och att

kravet på opartiskhet därmed ställs lägre, anser SR inte att inslaget stred mot kravet på opartiskhet.

Studio Ett den 27 juni 2016

Studio Ett är *Ekot*-redaktionens nyhetsfördjupande aktualitetsprogram som sänds varje eftermiddag kl. 16.00–17.45. Ett av de inslag som anmälts sändes i *Studio Ett* den 27 juni 2016. Det var ett samtal mellan en statsvetare, en anhängare av Brexit-sidan och en britt som lanserat en hashtag i ämnet. Inslaget handlade om rasistiska utfall i Storbritannien efter folkomröstningen. Anmälaren menar att programledaren lät de medverkande vädra ”kategoriska uppfattningar och förolämpningar” och att det var en ”ensidig och partisk beskrivning av situationen” samt att det saknades ”kritiska perspektiv på den ordning som gällt i England fram till EU-omröstningen”.

SR anser att det mot bakgrund av de attacker med rasistiska motiv som det hade rapporterats om från Storbritannien var det fullt rimligt att, i ett av de många inslag som sändes om utträdet, lyfta ämnet. Samtalet var nyanserat, bland annat understryker Brexit-anhängaren att de rasistiska utspelen är extrema uttryck. SR anser inte att inslaget stred mot kraven på opartiskhet eller saklighet.

Allmänt om Ekot-rapporteringen kring Brexit

SR vill anföra att rapporteringen kring Brexit varit mycket omfattande. Självklart har Ekoredaktionen eftersträvat en balanserad och nyanserad rapportering och enligt SR har detta också lyckats. Varje sida har inte alltid kommit till tals i alla inslag men över tid har en balans i åsikter uppnåtts. SR anser att båda sidor fick gott om utrymme i bevakningen. Det faktum att det fanns många kritiska eller negativa röster i rapporteringen innebär inte i sig att kravet på opartiskhet är åsidosatt. Det beror främst på att de flesta röster i debatten i Sverige kring omröstningen bland politiker, näringsliv och så vidare uttryckte oro, eller var negativa, till att en så viktig och dominant medlem som Storbritannien eventuellt skulle lämna det europeiska samarbetet efter 43 år. Enbart en minoritet av partier i Sverige är EU-kritiska.

Ekot som nyhetsredaktion fokuserade under de närmaste dagarna efter folkomröstningen på att analysera effekterna av valresultatet. Hur valresultatet påverkade EU:s framtid och effekterna på ekonomin bedömdes ha största nyhetsvärdet för lyssnarna. Att det fokuserades på de eventuella svårigheter och problem som EU ställs inför ligger i sakens natur. Denna nyhetsvärdering innebär inte att programbolaget tog ställning.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en

vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Vid sin prövning kan nämnden ta hänsyn till ett annat program eller inslag, förutsatt att en sådan balansering framstår som naturlig för publiken. Det kan till exempel röra sig om inslag i den löpande nyhetsförmedlingen.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Med kommentarskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden har granskat de aktuella sändningarna mot bakgrund av anmälningarna och kan konstatera att utgångspunkten för dessa huvudsakligen var att rapportera om och analysera den brittiska folkomröstningen om landets EU-medlemskap samt dess utfall.

Fokus för de aktuella sändningarna var bland annat diskussioner om eventuella politiska, samhälleliga och ekonomiska effekter av Storbritanniens utträde ur EU på svensk, europeisk och internationell nivå. Enligt nämndens mening ligger sändningar av dessa slag väl i linje med SR:s gransknings- och kommentarskyldighet. Det förhållandet att rapporteringen i vissa sändningar hade en kritisk infallsvinkel medför därför inte i sig att sändningarna strider mot kravet på opartiskhet. Nämnden konstaterar vidare att flertalet av de medverkande i de granskade sändningarna var så kallade tillfälliga medverkande som gav uttryck för sina personliga uppfattningar och för vilka kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Utifrån en samlad bedömning av de granskade sändningarna kan nämnden inte finna att dessa strider mot kravet på opartiskhet.

Nämnden kan inte finna att vad anmälarna i övrigt anfört medför att sändningarna strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jan Holmberg, Clas Barkman, Berivan Yildiz och Staffan Dopping efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Gustav Aspengren

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.